

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ETKİNLİKLERİNİN VII VE VIII. SINIF ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

Abdulkerim ÇEVİKER¹, Hikmet TURKAY², Ali Dursun AYDIN³

Geliş Tarihi: 31.12.2015

Kabul Tarihi: 11.04.2016

ÖZET

Bu araştırmada, beden eğitimi ve spor etkinliklerine (atletizm, futbol, basketbol, voleybol vb.) katılan 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin beden eğitimi ve spor ile ilişkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve sporun öğrencilerin problem çözme becerileri üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'nın Altındağ ilçesi Osmangazi Ortaokulu'nda 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 161'i erkek, 122'si kız toplam 283 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Problem Çözme Envanteri ve araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikler bakımından problem çözme becerileri düzeyleri arasındaki farklılığı test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), grup farklılıklarına bakmak için Tukey HSD ve Independent Sample t testi kullanılmıştır. Araştırmada sonuç olarak; ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerileri toplam puanları ile yaş ve sınıf düzeyleri gibi değişkenler arasında anlamlı fark bulunmazken, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Beden Eğitimi, Problem Çözme, Spor*

THE EFFECT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTIVE ACTIVITIES ON PROBLEM SOLVING SKILLS OF THE SEVENTH AND EIGHTH GRADE SECONDARY SCHOOL STUDENTS

SUMMARY

In this study, it is aimed to examine the relationship between problem solving skills of 7th and 8th grade secondary school students who participate in physical education classes and sportive activities (athletics, football, basketball, volleyball, etc.) and physical education and sport in terms of various variables and to reveal the effect of sport on problem solving skills of the students. 283 students in total, 161 of whom are boys and 122 of whom are girls, who study in Osmangazi Secondary School located in Altındağ district of Ankara in 2014-2015 school year constitute the subject group. In the data collection process, Problem Solving Inventory which was developed by Heppner and Petersen (1982) and adapted to Turkish by Şahin, Şahin and Heppner (1993), and personal information form which was prepared by the researchers were used. In order to test the difference between the levels of problem solving skills of the students participating in the study in terms of socio-demographic characteristics, one-way analysis of variance (ANOVA) was used while Tukey HSD and Independent Sample T Test were used in order to examine group differences. As a result, while a significant difference between total points of problem solving skills of secondary school students and the variables such as age and class levels has not been found, a significant difference between gender, and education levels of parents has been found.

Key Words: *Physical Education, Problem Solving, Sport*

¹ Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

² Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi Spor ve Yüksekokulu, Ankara, Türkiye

³ Kafkas Üniversitesi, Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kars, Türkiye

* Araştırma TÜBİTAK bilim fuarları destekleme programı kapsamında 07.05.2015'te sergilenmiştir.

GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren beslenme, barınma ve hayatta kalma gibi birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır (Kuru ve Karabulut, 2009). Günümüz koşullarında bireyler sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile her gün farklı problemlerle karşılaşmaktadırlar (Sağır, 2011). Bilim ve teknolojiye bu gelişmeye paralel olarak bilgiyi üreten, sorgulayan, eleştirel düşünen bireylere olan ihtiyaç ta gün geçtikçe artmaktadır. Bilindiği gibi araştırma, deney yapma ve problem çözme, bilim ve teknoloji alanındaki çalışmaların merkez kavramlarıdır (Bergandy ve Davidson, 2009). Problem çözme becerisi, bireylerin veya toplumların karşılaştıkları güçlüklerde ortaya çıkar. Birey yaşamının ilk yıllarında genelde yaşamsal ihtiyaçlarının giderilmesiyle ilgili problemler yaşarken, ilerleyen yıllarda bu problem türünün yerini duygusal ve sosyal problemler alır. Birey bu problemleri çözdüğü oranda hayata daha rahat uyum sağlar ve ruh sağlığını korur (Büyükkaragöz, 1994). Kişisel olarak problem çözme; iç ya da dış uyarıcılara uyum sağlamak amacı ile bilişsel ve duyuşsal süreci kullanarak davranışsal tepkilerde bulunmaktır (Heppner ve Krauskoph, 1987). Problem çözme aşaması, bireyin hedefi ve hedefe ulaşma yollarını algıladığı zaman oluşmaya başlar. Bir anlamda hedefe ulaşmaya çalışırken aradaki güçlüklerin de çözüme ulaştırılması gerekir. Çözüm sürecinde karşılaşılan sorunların ortadan kaldırılması, belirsizliklerin yok edilmesi amaçlanır (Çınar ve Hatunoğlu, 2009). Bu amaç kapsamında bireylerin, özellikle de gelişme çağındaki çocukların, sorunlarının çözümündeki beceri kabiliyetleri çerçevesinde beden eğitimi ve spor etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır.

Beden eğitimi ve spor yalnızca bedensel bir uğraş olmayıp, aynı zamanda bir sosyalleşme sürecidir. Bu kapsamda ele alındığında spor yapan bireylerin kendilerine daha çok güvendiklerini ve stres faktöründen daha az etkilendiklerini söylemek mümkündür. Spor yapan bireyler herhangi bir problemle karşılaştıklarında soyut düşünce (problem çözme düşüncesi) yoluyla, tecrübeye bağlı olarak ortaya çıkmış düşünme şemalarını esas alarak problemleri çözmeye çalışmaktadırlar. Problem çözme düşüncesi sayesinde spor yapan birey kendi mevcut yetenek ve becerilerini amacına yönelik olarak kullanabilir. Gerçek yaşamda karşılaşılan problemler bütün bireyler için geçerli olmasına rağmen sporla uğraşan bireyler, spor yapmayan bireylerden daha fazla problemle karşılaştıkları ve spor yapan bireylerin yapmayanlara göre herhangi bir problemle karşılaştıklarında daha esnek ve rahat oldukları söylenebilir (Barut ve Yılmaz, 2000).

Okullarda öğrencilerin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine katılmalarının onların eğitim ve öğretimlerini aksatmadığı, spor faaliyetlerinin öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve

psiko-sosyal gelişimlerine katkı sağladığı yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır. Bu çalışma öğrenci, aile, öğretmen ve tüm çevrelere beden eğitimi ve spor bilincinin benimsetilmesi amaçlanarak hazırlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem verilen bir durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki olası ilişkileri ortaya çıkarmak için yürütülür. Bu tür araştırmalarda asıl amaç incelenen durumu etraflıca tanımlamak ve açıklamaktır (Çepni, 2005).

Araştırma Grubu

Araştırma, 2014-2015 öğretim yılında Ankara'nın Altındağ ilçesindeki Osmangazi Ortaokulu'nda yürütülmüştür. Araştırma grubunu, bu okulda öğrenim gören 13-15 yaş arası, okul futbol, voleybol, kız futbol takımında yer alan, sporcu lisansı olan/olmayan ve beden eğitimi dersine aktif katılım sağlayan 161'i erkek, 122'si kız toplam 283 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma Tübitak, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Okul İdaresi onayıyla yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada; araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Problem Çözme Envanteri (PÇE) kişilerin problem çözme becerileri hakkında kendi algılarını ölçmek amacıyla Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilmiş ve Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. 35 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekte altılı cevap şıkkı bulunmaktadır. Bunlardan "1" tamamen katılımı, "6" ise tamamen katılmamayı ifade eder. Puanlamada 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Puanlama 32 madde üzerinden yapılır. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Bunun sonucunda ölçekten alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan 192'dir (Açık, 2013).

Verilerin Analizi

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan toplam problem çözme becerisi puanı elde edilmiş ve analizler bu puana göre yapılmıştır. Kullanılan ölçek gereğince ölçekten alınan puan azaldıkça problem çözme becerisi gelişmiş, alınan puan arttıkça problem çözme becerisi daha az gelişim göstermiştir. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde istatistikî yöntem olarak; frekans ve ortalama değerleri hesaplanmıştır. Değişkenlere normallik testi ve varyansların homojenliği testleri yapılmıştır. Bu testler sonucunda ilgili değişkenlerin normallik

varsayımını sağladığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikler bakımından problem çözme becerileri düzeyleri arasındaki farklılığı test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), grup farklılıklarına bakmak için Tukey HSD ve Independent Sample t testi kullanılmıştır. Uygulanan istatistik testlerde güven düzeyi $\alpha=.05$ olarak esas alınmış ve hipotezler $\alpha=.05$ güven düzeyinde test edilmiştir. İstatistik analizler SPSS paket programıyla yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kız	122	84,70	20,488	281	-3.209	.001*
Erkek	161	92,19	18,606			

Araştırmaya katılan öğrencilerin problem çözme becerileri puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermektedir [t(281)= -3.209; p=.001<.05].

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin “Yaş” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way Anova) Testi Sonuçları

Yaş	N	\bar{x}	S	F	p	Farklı Gruplar
13	103	87,15	21,549	.721	.487	-
14	159	90,15	19,025			
15	21	88,80	15,745			

Araştırmaya katılan öğrencilerin problem çözme becerileri puan ortalamaları yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir [F(2-280)= .721; p=.487>.05].

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin “Anne Eğitim Düzeyi” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way Anova) Testi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{x}	S	F	p	Farklı Gruplar
(1) İlkokul ve Daha Düşük	152	91,43	19,54	6.130	.002*	1-3 2-3
(2) Ortaokul	89	89,16	18,99			
(3) Lise ve Üzeri	42	79,59	19,77			

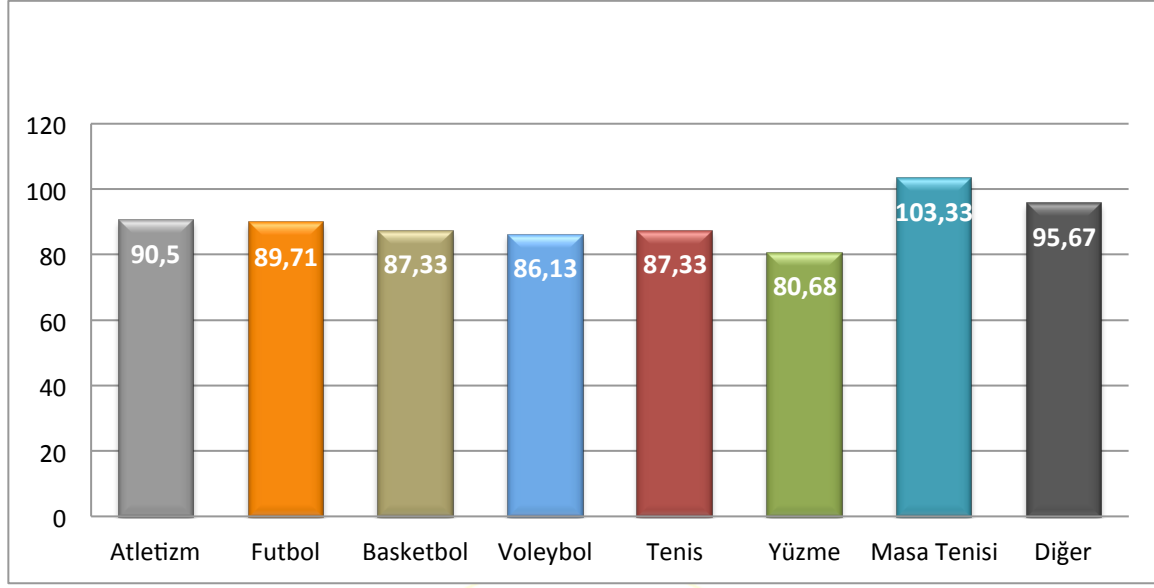
Araştırmaya katılan öğrencilerin problem çözme becerileri puan ortalamaları anne eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir [$F(2-280)=6.130$; $p=.002<.05$]. Gruplar arasındaki problem çözme becerisi puan ortalaması farkları için uygulanan Tukey testi sonuçlarına göre anne eğitim düzeyi ilkökul ve daha düşük olan öğrencilerle anne eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrencilerin ve anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrenciler ile anne eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrenci gruplarının problem çözme becerileri puan ortalamaları arasında, anne eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin “Baba Eğitim Düzeyi” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way Anova) Testi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{x}	S	F	p	Farklı Gruplar
(1) İlkokul ve Daha Düşük	111	88,71	18,453	5.870	.003*	2-3
(2) Ortaokul	94	93,74	19,881			
(3) Lise ve Üzeri	78	83,56	20,203			

Araştırmaya katılan öğrencilerin problem çözme becerileri puan ortalamaları baba eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir [$F(2-280)=5.870$; $p=.003<.05$]. Gruplar arasındaki problem çözme becerisi puan ortalaması farkları için uygulanan Tukey testi sonuçlarına göre baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrenciler ile baba eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrenci gruplarının problem çözme becerileri puan ortalamaları arasında, baba eğitim düzeyi lise ve üzeri olan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Grafik 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Spor Branşına Göre Problem Çözme Beceri Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin ilgilendikleri spor branşına göre problem çözme becerisi puan ortalamalarına baktığımızda en düşük puanı yüzme branşıyla ilgilenen öğrencilerin aldığı görülmektedir. Masa tenisi branşıyla ilgilenen öğrenciler de ise problem çözme becerisi puan ortalaması diğer gruplara göre en yüksek değeri almıştır. Bu sonuçlara göre yüzme branşıyla ilgilenen öğrencilerin problem çözme becerileri diğer gruba göre daha fazla gelişmişken, masa tenisi branşıyla uğraşan öğrencilerin problem çözme becerileri çok daha az gelişmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yaşamın her alanında problemlerle karşılaşan bireyler için problem çözme becerisi büyük bir öneme sahiptir. Eğitim süreci çerçevesinde öğrenciler sürekli sorunlarla karşılaşabildiklerinden, problem çözme becerisi burada da hayati bir önem taşımaktadır. Diğer bireyler gibi çocuklar da anlık ve uzun vadede ortaya çıkan problemlerin çözümünde akılcı, doğru davranıp karar vermek durumundadırlar. Bu çalışmada günlük hayatın ve bu hayata uyumun çok önemli bir parçası olan problem çözme becerisinin beden eğitimi dersi ve sportif etkinliklere katılan öğrenciler üzerindeki düzeyi araştırılmıştır. Öğrencilerin problem çözme becerileri puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılığı incelendiğinde kız öğrenciler lehine anlamlı bir fark görülmektedir. Öte yandan Kuru ve Karabulut (2009) üniversite öğrencileri üzerinde, Türkçapar (2009) meslek yüksek okulu öğrencileri üzerinde, Çelikkaleli ve Gündüz, (2010) ve Korkut (2002) ise ergenler üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında erkeklerin problem çözme becerilerinin bayanlardan yüksek olduğuna ilişkin sonuçlar elde

etmişlerdir. Karabulut ve Ulucan (2011) yetiştirme yurdundaki öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edememiştir. Öğrencilerin problem çözme beceri puanlarının yaş değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir fark görülmemektedir. Araştırma bulgumuza paralel olarak Kuru ve Karabulut (2009) beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin yaş değişkenine göre problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Diğer bir değişkenimiz olan anne-baba eğitim durumlarına göre öğrencilerin problem çözme becerileri düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden, anne eğitim düzeyi lise ve daha üzeri olan öğrencilerin problem çözme becerisi diğer gruplara göre daha çok gelişmiştir. Bu sonuca paralel olarak baba eğitim seviyesi lise ve daha üzeri olan öğrencilerin problem çözme becerisi diğer gruplara göre daha çok gelişmiştir.

Bu sonuçlara göre anne-baba eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin, anne-baba eğitim seviyesi ilk ve ortaokul olan öğrencilere göre yüksek olması öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerle karşı aile eğitim seviyesi yüksek olmasının bu güçlüklerden kurtulmalarında eğitimin etkili olduğunu ortaya koyduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca ebeveyn eğitiminin olumlu benlik saygısı oluşmasında etkili olduğu ve bu durumunda öğrencilerin problem çözme becerileri ile paralellik gösterdiği de söylenebilir. Bu araştırma kapsamında elde edilen bulguların, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Açık, S. (2013). Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Bolu.
2. Barut, Y., Yılmaz, M. (2000). Beden Eğitimi ve Spor Bölümüne ve Eğitim Fakültesine Devam Eden Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Uluslararası I. Spor Bilimleri Kongresi Bildirileri, Gazi Üniversitesi, Ankara, 290-297.
3. Bergandy, J., Davidson, C. (2009). Addressing Curriculum Standards In Teaching Analytical and Problem Solving Skills In k-12 Classrooms Using Unified Modeling Language. The International Journal of Learning, 15(12), 95-103.
4. Büyükkaragöz, S. (1994). Genel Öğretim Metotları. Atlas Kitabevi, Konya.

5. Çelikkaleli, O., Gündüz, B. (2010). Ergenlerde Problem Çözme Becerileri ve Yetkinlik İnançları. C.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 361-377.
6. Çepni, S. (2005). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. Trabzon: Nobel Yayın Dağıtım.
7. Çınar, O., Hatunoğlu, A.Y. (2009). Öğretmenlerin problem çözme becerileri. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 11-2.
8. Heppner, P.P., Krauskoph, C. J. (1987). The Integration Of Personal Problem Solving Process Within Counselling. The Counselling Psychologist. Volume 15.
9. Karabulut, E. (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir İli Örneği). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, Nisan 2011, Sayfa 227-238.
10. Korkut, F. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 177-184.
11. Kuru, E., Karabulut, E. (2009). Ritim Eğitimi ve Dans Dersi Alan ve Almayan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(2), 441-458.
12. Sağır, Ş. (2011). Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. e-Journal of New World Sciences Academy, 6(4), 1C0455.
13. Türkçapar, U. (2009). Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Farklı Değişkenler Açısından Problem Çözme Becerileri. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 129-139.